

Cum a fost anul politic

Vladimir VORONIN, președintele Republicii Moldova

În 2007, Vladimir Voronin a înregistrat un șir de succese remarcabile, unele dintre care vor intra în istorie. Cel mai mare succes îl reprezintă pachetul de inițiative privind liberalizarea economiei – amnistia fiscală, amnistia capitalurilor și cota zero la impozitul pe profitul reinvestit. Aceste inițiative au creat condiții favorabile pentru dezvoltarea economiei naționale și pentru diminuarea

economiei tenebre. De asemenea, șeful statului a reușit să refacă parțial relațiile cu Rusia, ceea ce a condus la deblocarea exporturilor de vinuri în această țară. Un efort al președintelui, care merită apreciat, sînt cele cîteva inițiative în vederea soluționării problemei transnistrene (în special, cea privind demilitarizarea ambelor maluri ale Nistrului). Deși nu au dat efecte de ordin practic, aceste inițiative demonstrează disponibilitatea Chișinăului de a merge la compromisuri în vederea soluționării problemei transnistrene.

Pentru Vladimir Voronin, în calitatea sa de lider de partid, anul 2007 a fost unul nu atât de bun. Deși Partidul Comuniștilor rămîne cea mai influentă formațiune politică din Moldova, totuși democrații, unindu-se, au preluat puterea în 2/3 din raioane. Astfel, democrații și-au întărit considerabil pozițiile și, dacă nu se vor compromite pînă în 2009, pot crea probleme serioase partidului condus de șeful statului.

Dumitru BRAGHIȘ, liderul Partidului Democrației Sociale

Deși noua formațiune a ex-premierului Dumitru Braghiș avea doar ceva mai bine de un an de cînd fusese constituită, în alegerile locale generale aceasta s-a clasat printre primele cinci pe republică. Totuși, votul acordat personal lui Dumitru Braghiș, care a candidat la funcția de primar al capitalei, a fost unul nu chiar bun – doar 8%, pe cînd în 2005 el a acumulat circa 20%. După alegeri

procesul de unificare a forțelor social-democrate și, dacă acest proces se va solda cu rezultate concrete, ex-premierul poate veni la următoarele alegeri parlamentare în fruntea unuia dintre cele mai puternice partide de opoziție.

Marian LUPU, președintele Parlamentului

Pentru speaker, anul 2007 nici pe departe nu a fost unul reușit – nici în calitate de politician, și nici în calitate de președinte al Forului Legislativ Suprem. Marian Lupu s-a încadrat suficient de mult în campania electorală, făcînd activ agitație în favoarea candidatului Partidului Comuniștilor la primăria capitalei Veaceslav Iordan, și a fost nevoit după alegeri să împartă cu acesta eșecul său electoral. Se presupune că speakerul a intrat și în dizgrația personală a președintelui Vladimir Voronin (la mijlocul anului se auzise chiar că șeful statului i-ar fi propus speakerului să demisioneze), ceea ce reduce din șansele sale de a-i succede în funcție actualului președinte.

În calitate de președinte de Parlament, Marian Lupu a înregistrat două succese relative – Parlamentul pe care-l conduce a reușit să îndeplinească practic integral prevederile Planului RM-UE, dar și să onoreze cea mai mare parte din obligațiunile față de Consiliul Europei. Totodată, speakerul a pierdut puțin din autoritatea sa și din puterea de a convinge, opoziția parlamentară organizînd tot mai multe proteste și atacîndu-l din ce în ce mai dur pe președintele Forului Legiuitor.

2007 pentru...

Vasile TARLEV, prim-ministru al Republicii Moldova

Pentru premier, anul 2007 a fost bun practic din toate punctele de vedere. El și-a confirmat încă o dată faima de premier norocos, toate relele ocolindu-l. Astfel, deși conduce Cabinetul de miniștri, nimeni nu l-a acuzat (cu excepția unor forțe de opoziție) de problemele apărute în asigurarea Moldovei cu gaze, de îndelungata criză a vinului, de ritmurile scăzute de creștere în agricultură, de faptul că nu a știut cum să atenueze o parte din efectele secetei etc. 2007 a fost practic unicul an de la 2001 încoace când nici prin culoare nu s-a vorbit de o eventuală demitere (demisie) a premierului. Pentru toate problemele s-au găsit vinovați și responsabili, numai nu Vasile Tarlev. Acesta nu a fost implicat nici în campania electorală a alegerilor locale (la modul direct), astfel încât nimeni nu i-a pus în circă responsabilitatea pentru eșecul relativ al comuniștilor în acest scrutin. În timp ce patimile politice ajungeau la cote maxime, Vasile Tarlev își vedea de treburile sale de premier și în toamnă a reușit să propună un buget pentru 2008 cu circa două miliarde de lei mai mare decât în 2007. În aceste condiții, nici nu este de mirare că ratingul său politic este în continuă creștere, către finele anului ajungând al doilea după Vladimir Voronin și lăsându-și cu mult în urmă potențialii „concurenți”.

Dumitru DIACOV, liderul Partidului Democrat

Prima parte a anului 2007 a fost una foarte bună pentru Dumitru Diacov. În urma alegerilor locale partidul său ajunsese a treia formațiune ca pondere în Moldova (după PCRM și AMN), preluase puterea în trei raioane și demonstrase că este unica formațiune care în ultimii doi ani și-a dublat ponderea electorală (de la 5 la circa 10%). Problemele pentru Dumitru Diacov au început după tensionarea relațiilor cu ex-candidatul PDM la funcția de primar al capitalei, Vladimir Filat. În rezultat, acesta a plecat din partid, fiind urmat de o bună parte din membrii și susținătorii PDM. Astfel, rezultatul bun al partidului în alegerile locale „s-a risipit”.

Serafim URECHEAN, liderul Alianței „Moldova Noastră”

Liderul AMN a oferit surpriza anului politic 2007 – formațiunea sa a reușit să preia, în rezultatul alegerilor locale generale, controlul asupra celor mai multe raioane (14), devansându-i în acest sens chiar și pe comuniști. Serafim Urechean s-a mai spălat astfel de imaginea de „politician în declin politic” și a dat o replică pe măsură celor care-i vedeau deja partidul ca și dispărut de pe arena politică. Liderul AMN a luat un start bun pentru alegerile din 2009, căci, controlând 14 raioane și având imaginea de cea mai puternică formațiune de opoziție, AMN poate pretinde la rezultate destul de bune peste 1,5 ani. Unicul lucru ce-i poate fi reproșat lui Serafim Urechean în 2007 este faptul că a admis din nou tensionarea relațiilor sale cu unii lideri de opoziție, ceea ce-i poate crea probleme atît în procesul de guvernare a raioanelor unde conduce AMN, cît și în campania electorală a alegerilor parlamentare următoare.

Vladimir FILAT, liderul Partidului Liberal Democrat

Rezultatul relativ bun pe care l-a înregistrat în alegerile primarului capitalei (circa 8%) l-a determinat pe Vladimir Filat să-și ceară locul său sub soarele politicii moldovenești. Se spune că el i-a făcut aluzie lui Dumitru Diacov că ar fi cazul să-i facă loc în fruntea Partidului Democrat, dar, deoarece acesta nu a dorit să cedeze, Vladimir Filat și-a lansat propriul proiect politic. PLD – a fost cel mai de succes proiect politic al anului, la el aderând mai multe echipe din teritoriu, dar și din capitală.

Vladimir Filat a făcut o ofertă politică bună în 2007 – rămîne de văzut cît de atractivă va fi oferta sa electorală în 2009.

Oleg SEREBRIAN, liderul Partidului Social-Liberal

Anul 2007 a fost unul destul de reușit pentru liderul social-liberalilor. În alegerile din republică, PSL a acumulat circa 4% și a reușit să-și promoveze reprezentanții în funcții de conducere în teritorii, deși mulți credeau că în acest partid au rămas doar trei persoane. În special reușită a fost a doua jumătate a anului, cînd PSL a ocupat locul doi, după comuniști, în alegerile anticipate din raionul Rezina. Dar cea mai tare lovitură Oleg Serebrian a dat-o, reușind să se unească cu Partidul Democrat în Parlament și punînd astfel bazele unei eventuale unificări a forțelor de centru în viitorul apropiat. În 2007, deși nu a reușit să-și aducă partidul printre cele mai influente în Moldova, totuși, Oleg Serebrian a găsit o formulă care i-ar putea permite să se mențină pe linia de plutire și după 2009.

Dorin CHIRTOACĂ, primarul general al municipiului Chișinău

Dorin Chirtoacă a dat lovitură în 2007 – a devenit primar general al municipiului Chișinău și cel mai tînăr lider politic cu pondere reală în Republica Moldova. Totuși, imediat după alegeri, a comis un șir de greșeli care i-au redus din popularitate. Cea mai mare a fost faptul că nu a știut să găsească rapid soluții eficiente pentru criza din Consiliul Municipal Chișinău, care a durat circa patru luni. Acum, în fața lui Dorin Chirtoacă stau două mari probleme: 1) să-și pregătească partidul suficient de bine pentru (cel puțin) a trece în Parlament în 2009 (în caz contrar, mitul despre „fenomenul Chirtoacă” se va destrăma); să încerce să reducă din influența asupra sa a unchiului său, liderului Partidului Liberal, Mihai Ghimpu (această influență este bună pînă la o anumită măsură, însă, dacă măsura e depășită, Dorin Chirtoacă își riscă viitorul politic).

Iurie ROȘCA, liderul Partidului Popular Creștin Democrat

Pentru Iurie Roșca, anul 2007 a fost și bun, și rău, în aceeași măsură. Bun – pentru că, contrar așteptărilor celor care-i preziceau „moartea politică” după alianța cu comuniștii din 2005, a reușit să-și mențină ponderea electorală la același nivel (6-8%). Rău – pentru că doi ani de „participare” la guvernare nu i-au sporit popularitatea. Bun – pentru că a revenit în tabăra opoziției și a pus umărul la debarcarea comuniștilor de la putere în unele raioane. Rău – pentru că gestul său a provocat revenirea la cazul dispariției lui Vlad Cubreacov, dezvoltările în care pot știrbi serios din imaginea PPCD și a liderului său.

Realitatea și cele dorite

Anatol PASAT

În numărul precedent, redacția a procedat la un experiment nou – calcularea independentă a creșterii prețurilor în Moldova. Chiar dacă Biroul Național de Statistică a abordat, ca să spunem mai domol, cu dezaprobare calculul alternativ al ratei

inflației, noi credem că experimentul are dreptul la existență. Să judece cititorii pe cât de realiste sînt studiile noastre, întrucît, din păcate, cifrele pe care le enunță lunar Biroul Național de Statistică, deopotrivă cu declarațiile optimiste ale Băncii Naționale a Moldovei privind frînarea reușită a creșterii inflației le trezesc mari îndoieli și consumatorilor simpli, și specialiștilor.

În luna noiembrie, am monitorizat dinamica prețurilor la 24 de produse alimentare, trei mărfuri nealimentare și cinci tipuri de servicii. În cazul produselor alimentare, la 13 prețurile s-au menținut la nivelul celor din octombrie, 10 s-au scumpit și doar făina în Piața Agricolă Centrală a capitalei s-a ieftinit de la 8,5 pînă la 7 lei pentru un kilogram.

Cel mai mult au crescut prețurile la morcovi – de la 5 pînă la 7 lei (40%), la struguri – de la 8 pînă la 10 lei (25%), la ceapă și sfeclă – de la 5 pînă la 6 lei (20%).

În același timp, în pofida așteptărilor alarmante, pîinea, cartofii, carnea, uleiul de floarea-soarelui, laptele și brînză au menținut pozițiile din octombrie.

Prin calcule simple este lesne de stabilit că principalele produse alimentare s-au scumpit în medie cu 6,5%.

Între mărfurile nealimentare, au crescut prețurile la motorină, cu 11,9%, și la benzină, cu 7,3%. Dat fiind faptul că gazele lichefiate nu s-au scumpit, nivelul mediu al creșterii prețurilor a constituit 6,4%.

Între servicii, tarifele la apă, energie electrică, gaze, căldură și telefon au rămas neschimbate în noiembrie. Astfel, indicii prețurilor de consum din luna noiembrie a alcătuit 4,3%.

Sîntem destul de autocritici și nu pretindem obiectivismul absolut al ratei inflației calculate, întrucît lista mărfurilor monitorizate este mult mai mică decît la Biroul Național de Statistică. În plus, nici geografia studiilor nu se compară cu cea de acolo, monitorizăm prețurile doar din Piața Centrală și din magazinele nu prea scumpe. Și totuși, considerăm că cifrele noastre sînt mai realiste și acceptăm discuțiile cu toți doritorii, în paginile revistei.

Am încercat să discutăm cu Biroul Național de Statistică în privința prețurilor din octombrie, în particular, a celor la uleiul de floarea-soarelui. Probabil, încă nimeni nu a uitat că în octombrie uleiul în piață s-a scumpit de două ori și scumpirea nu a lăsat fără atenție nici chiar pe Prim-ministrul Vasile Tarlev, care a cerut studierea problemei și adoptarea măsurilor de rigoare. Nu punem în discuție argumentarea creșterii prețurilor, ci doar nu

	Octombrie	Noiembrie	Decembrie
Produse alimentare:			
Pîine	2,89	2,89	
Făină	8,5	7	
Paste făinoase	9,5	9,5	
Hrișcă	13	13	
Orez	9,5	10	
Ulei de floarea-soarelui	20	20	
Sare	3	3	
Zahăr	9,5	9,5	
Legume:			
Cartofi	4	4	
Varză	4,5	4,5	
Ceapă	5	6	
Sfeclă	5	6	
Morcov	5	7	
Fructe:			
Mere	7	7	
Pere	12	15	
Struguri	8	10	
Lămîie	18	20	
Banane	12	13	
Carne:			
De vită	45	45	
De porc	45	45	
De găină	33	35	
Lactate:			
Lapte	6	6	
Brînză	30	30	
Caș	35	40	
Pește	-		
	-		
Produse petroliere:			
Benzină	11,9	12,77	
Motorină	10,6	11,86	
Gaz lichefiat	7	7	
Servicii:			
Energie electrică	0,96	0,96	
Apă	5,07	5,07	
Gaz	3,02	3,02	
Căldură	233	233	
Telefon	24	24	

sîntem de acord cu statisticile oficiale, potrivit cărora în octombrie uleiul s-a scumpit cu doar 18,2%.

Exact la fel sînt contestabile și alte poziții, așa că rata inflației pe care Biroul a anunțat-o pentru luna octombrie, de 1,6%, trezește dubii. Putem să nu avem îndoieli în privința faptului că și în noiembrie cifra oficială va fi, cel puțin, de trei ori mai mică decît cea neoficială. ■

Seceta. Importurile de cereale. Tarife mai mari la energia electrică. Pericolul de aprobare a tarifelor noi la energia termică și la apă. Toate acestea sînt verigile unui singur lanț, capabil să submineze stabilitatea macroeconomică datorită căreia pericolul de default a fost îndepărtat absolut pe neobservate pentru mulți.

Care va fi situația macroeconomică din Moldova în perspectiva apropiată – anul 2007 și prima jumătate a anului 2008, precum și eventualele scenarii ale dezvoltării ei au făcut subiectul interviului pe care redactorul-șef al revistei

„B&F-Profit”, Alexandru TANAS, l-a solicitat ex-premierului,

38 în prezent, vicepreședinte al holding-ului „Rompetro”, Ion STURZA.

Două opinii pe marginea unei prognoze

„B&F-Profit”: Se va reuși ținerea inflației sub control pînă la sfîrșitul anului, astfel încît ea să nu depășească mult limita de 10%?

I.S.: Situația va stimula inflația, chiar dacă la noi ea se calculează în funcție de prețul morcovului, cartofului, și nu de principalele ei componente de bază. În mare parte, aceasta va fi legat de secetă, precum și de incapacitatea business-ului de a se orienta rapid și a recupera resursele lipsă pe seama importurilor.

Eu cred că un impact negativ asupra indicelui prețurilor de consum îl va avea și factorul administrativ – creșterea tarifelor la energia electrică, a prețurilor la motorină și benzină, precum și la produsele alimentare. O anumită creștere a inflației va fi determinată și de emisiunea de lei suplimentară din contul cumpărărilor de valută de către BNM,

precum și creșterii salariilor în sfera bugetară.

„B&F-Profit”: Cumpărînd valută, banca suplimentează rezervele, un fapt de asemenea important pentru o țară care importă aproape 100% din resursele energetice?

I.S.: Rezervele valutare nu sînt un panaceu pentru toate nevoile. De altfel, nimeni nu spune că inflația, mai exact, inflația moderată, este un rău. Mai ales, dacă luăm în calcul dorința de a sprijini exporturile și sectorul real al economiei. Cu regret, la noi are loc procesul invers: aprecierea monedei naționale datorită intrărilor mari de aceasta de peste hotare, apropo, nu doar de la cetățeni, dar și prin inițierea de diferite proiecte de investiții în imobile, în creșterea capitalului companiilor autohtone, precum și datorită investițiilor de portofoliu.

2008 – status quo se va menține

Visarion CEȘUIEV,
economist

Ar fi de prisos să le explicăm amănunțit cititorilor importanța pe care o au indicatorii inflației și dobânda medie la credite, practic, pentru toate laturile vieții social-economice. Ne vom permite doar să amintim că acești doi parametri influențează în mod decisiv mărimea cheltuielilor pentru capitalul investit, care, la rândul său, influențează direct proporțiile procesului de reproducție lărgită, dinamica numărului locurilor de muncă, proporțiile bazei impozabile, veniturile bugetului etc. Pentru acest motiv, este important principal ca la prognozarea perspectivei imediate să ne concentrăm asupra analizei, în primul rând, a ratei inflației și prețului creditelor. Ne dăm bine seama că fiecare dintre noi poate avea propriile aprecieri asupra aceluiași cifre și fapte. Respectând acest drept, am considerat că e de datoria noastră să însoțim prognozele și evaluările publicate cu rîndurile dinamice ale principalilor indicatori financiari și economici, pentru evaluarea critică a viziunii asupra perspectivei, pe care o propunem.

I

Așadar, inițial despre inflație. Starea ei, indiferent de caracter – deschisă, suprimată, determinată de cerere sau de costuri (importată) – poate fi anticipată, studiind evoluția masei monetare (a agregatului M2).

Masa monetară (agregatul) M2 a țării se modifică, precum se știe, în virtutea factorilor următori:

- cumpărarea imobilelor și a pachetelor de acțiuni importante de către nerezidenți pe valuta pe care ei o aduc;
- cerințele BNM privind majorarea capitalului normativ al băncilor;
- remitențele de la emigranți;
- împrumuturile din exterior;
- repatrierea valutei străine (cu convertirea ulterioară în valută națională) din exporturi.

În trimestrul IV 2007, cel mai probabil, procesul de export al pro-

duselor alcoolice în Rusia se va restabili în volume considerabile. Ritmurile de creștere a transferurilor de la emigranți abia de se vor diminua apreciabil. Va continua privatizarea proprietăților publice și cumpărarea de către nerezidenți a pachetelor de acțiuni mari, costisitoare ale băncilor. Parlamentului deja i-a fost trimis un proiect de lege privind o nouă sporire a cerințelor față de capitalul normativ al băncilor. Împrumuturile din exterior cresc apreciabil datorită împrumuturilor întreprinderilor cu capital străin, luate de la companiile mamă ale acestora de peste hotare. Cu alte cuvinte, tendința de creștere a masei monetare nu se va schimba, va continua să devanseze ritmul de creștere a Produsului Intern Brut (PIB). Și, din păcate, va continua să nu fie respectată astfel „regula de aur” a monetarismului privind corespunderea ritmurilor de creștere a

PIB-ului cu ritmurile de creștere a masei monetare. Situația va fi comparabilă cu cea din anul 2004, precum vedem din Tabelul 1. Astfel, după anul 2007, creșterea masei monetare va constitui, cel puțin 45%, iar în termeni absoluți – cel puțin, pînă la 18,1 mlrd. lei.

În anul 2008, vor crește considerabil, probabil la nivelul anilor 2002-2003, încasările din exporturile de vinuri. În plus, tendința care s-a conturat, de împrumutare a mijloacelor financiare de către întreprinderile noastre cu capital străin de la companiile lor mamă din străinătate, se va intensifica apreciabil din cauza creșterii continue a scumpetei creditelor autohtone. Remitențele emigranților nu au motive pentru diminuare. Astfel, judecînd după toate, spre sfîrșitul anului 2008, masa monetară, de asemenea, va crește cu cel puțin 40% și va constitui circa 24,2 mlrd. lei.

Această cifră poate crește considerabil, neprognozat, dacă, totuși, va fi “împinsă” decizia de comercializare a terenurilor cu destinație agricolă către nerezidenți. Atunci, cetățenii Moldovei, care au cumpărat în anii trecuți multe sute de hectare de pămînt, vor putea să le revîndă la prețuri apropiate de cele europene, ceea ce se va solda cu suplimentarea masivă a pieței moldovenești cu masa monetară.

Toate acestea ne permit să tragem următoarele concluzii:

1. Suma masei monetare, pasibile de sterilizare pentru prevenirea inflației mari, va constitui în anul 2007, cel puțin 17,5 mlrd. lei, iar în 2008 – pînă la 23 mlrd. lei.

2. Pentru reducerea cheltuielilor BNM pentru sterilizare, va fi necesară reducerea ei pînă la nivelul anului 2002 sau 2005. Dobînda ei va trebui plătită băncilor în valoare de cel puțin 144 mln. lei în anul 2007, și cel puțin 240 mln. lei - în 2008. Iar pentru aceasta s-ar putea să nu fie de ajuns nici beneficiul propriu al BNM, nici acumulările de la bugetul de stat în contul datoriilor Guvernului (în buget au fost planificați 160 mln. lei pentru aceste scopuri)

Prognozînd rata inflației, trebuie, cel mai probabil, să luăm în calcul următoarele:

Evoluția masei monetare

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	9 luni 2007	prognoza 2007	prognoza 2008
Agregatul M2 (mln. lei)	3464,8	4517,9	5621,9	8137,0	11125,5	12485,5	15867,1	18100	25400
Ritmul de creștere (%)	45,0	30,3	24,4	44,7	36,7	12,2	40,3	45	40
Volumul sterilizării M2 (mln. lei)	507,2	1411,5	429,3	2794,9	8641,9	9819	15916	17500	23000
Temn pocra	2,1 ori	2,8 ori	3 ori	6,5 ori	3,1 ori	13,6%	2,1*	78,2%	34,2%
Cheltuielile BNM pentru steril. (mln. lei)	1,4	0,4	2,6	25,4	37,7	71,1		144	240
Ritmul de creștere (%)		3,5 ori	6,5 ori	9,7 ori	14,8%	88,5		2,0 ori	1,7 ori
Profitabilitatea sterili- zării (%)	10,8	4,14	12,4	11,9	3,4	9,6	11,0	11	11
Rata inflației (%)	6,3	4,4	15,7	12,5	10,0	14,1	11,0	14,5	15
Rata de monetizare a economiei naționale (%)	25,2	22,4	20,3	25,4	30,3	30		29	27
Viteza circuit. M2, pe an (un.)	4,7	4,13	3,7	3,9	3,3	3,2		3,1	2,8
Ritmul de creștere a PIB. (%)	6,1	7,8	6,6	7,4	7,1	4,0	7,0	6	5,5

- volumul crescând al masei monetare disponibile și reducerea vitezei de circulație a acesteia din cauza dezavantajelor investițiilor și reinvestițiilor în sectorul de producție;

- creșterea considerabilă a prețurilor la petrol, judecând după toate, pînă la \$105-110 pentru baril, în semestrul I 2008, cu sporirea ulterioară a impactului inflației de costuri (importate);

- continuarea exodului populației și reducerea aferentă a cererii interne, care se va diminua, de asemenea, din cauza „înghețării” necesare obiectiv a salariilor și altor plăți, ca urmare a menținerii pericolului inflației galopante;

- intensificarea, pe de altă parte, a turismului „de consum” din țările membre ale Uniunii Europene, vecinii noștri apropiați și sprijinirea, astfel, a cererii tot mai slabe pe piața de consum internă;

- o ușoară creștere a salariilor în ramurile legate de producerea și exportul de produse alcoolice și stabilizarea nivelului salarizării în construcții din cauza saturației la care s-a ajuns pe piața imobilelor;

- creșterea volumului plăților pentru depozite, la care dobânzile au o tendință de creștere.

Factorii enumerați sînt capabili să se compenseze reciproc, într-o măsură anumită, fapt ce permite frî-

narea ascensiunii inflației, cel puțin, în anul 2008.

Or, trebuie să luăm în calcul faptul că continuă să „aștepte ocazia potrivită” ca să se impună cu glas tare fenomene negative ca:

- eventuala creștere „de șoc” a prețurilor la agenții energetici;

- menținerea listei extrem de limitate a produselor moldovenești de export competitive;

- reducerea „surprinzătoare” (precum se întîmplă de obicei) a remitențelor de la emigranți, în legătură cu obținerea de către aceștia a permiselor de ședere și cu plecarea masivă din Moldova a membrilor familiilor lor (în Italia numărul acestor persoane este deja de 100 mii, iar în Rusia se realizează din plin programul de acordare a domiciliului permanent foștilor cetățeni ai URSS);

- creșterea deficitului fondului de pensii din cauza reducerii sistematice a persoanelor care muncesc (plătitorii la fondul de pensii) în raport cu numărul pensionarilor, fapt care va necesita sporirea dotațiilor de la buget către fondul de pensii.

În prezent, la un număr de aproximativ 610 mii de pensionari revin doar 625 mii de angajați salarizați. În urmă cu încă 10 ani, în Moldova acest raport constituia 1 la 3. Țările europene caută să nu admită reducerea pînă la un nivel mai mic de 1 la

6. Tocmai aceasta explică, cu toate dezavantajele acestei probleme, atitudinea lor binevoitoare față de imigrarea forței de muncă și aplauzele la adresa țărilor care o furnizează.

Cu toate acestea, prognozele unor specialiști străini și locali privind eventualul colaps al economiei moldovenești, cu instituirea aferentă a conducerii din exterior pentru administrarea, în primul rînd, a datoriei externe, deocamdată se răstoarnă prin existența unor importante rezerve valutare la BNM, care depășesc 100% pragul lichidității financiare.

Or, faptul că datoria externă a Moldovei crește iarăși, fie și lent, ne obligă să ne gîndim la măsurile de diminuare a “supraîncălzirii” sistemului financiar-monetar din cauza că ritmurilor de creștere a masei monetare devansează apreciabil ritmurile de creștere a PIB-ului, în primul rînd, iar în al doilea rînd – în legătură cu sporirea constantă și dramatică a ponderii sferei serviciilor (consumului) pe fundalul descreșterii la fel de dramatice a ponderii industriei și agriculturii (producției) în structura PIB-ului. Din anul 2001 pînă în 2007, acești indicatori s-au redus de la 28 pînă la 14% în industrie și de la 36 pînă la 16% în sectorul agrar. Totodată, drept “test de control” trebuie să servească dinamica raportului exporturi-importuri, care nu se știe de

Dinamica creditelor

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	9 luni 2007	Prognoza 2007	Prognoza 2008
Volumul total al credit. (mln. lei)	3101	4265	6000	7399	9988	13768	18555	25234	33310
Ritmul de creștere (%)	35,4	37,5	40,6	23,3	35,0	37,8	50,6	36	32
Dobînda medie anuală în lei (%)	26,3	23,5	19,2	18,1	18,2	18,1	18,9	23	24
Dob, med, anuală în val, străină (%)	15,2	12,3	11,4	11,1	11,0	11,0	10,9	12	12,5
Rata de bază a BNM (%)	14	12	12	14	13	13	14	16,1	16,5
Cota credit. pe term. scurt (%)	77,8	71,1	67,5	68,2	52,8	47,8		50	59
Cota credit. pe term. med. (%)	21,8	28,1	28,1	31,9	45,6	48,2		46	40
Cota credit. pe term. lung (%)	0,1	0,8	0,6	0,5	1,5	4,0		4,0	1,0
Cota creditelor compromise (%)	9,8	7,6	6,4	6,8	4,3	4,33		4,1	6,0

ce, de mai mulți ani, este apreciată drept parametru secundar.

II

Și acum, despre prețul creditelor. Nu împărtășim părerea că acest parametru de importanță majoră pentru economie depinde numai și numai de rata inflației, mai ales, în condițiile monopolismului sistemului bancar în sfera investițiilor, pe piața mijloacelor de împrumut din Moldova. Datele din Tab. 2 arată că rata dobânzii la credite a avut tendințe de descreștere și atunci când inflația era mare.

În teoria economică, un caracter axiomatic are teza că Guvernul este principalul generator de inflație în orice țară, în orice epocă. Dar în Moldova, în legătură cu monopolismul bancar, în prezent, și acest sistem este cauza inflației. Această concluzie se argumentează prin analiza marjei bancare și ritmurile de creștere a venitului și a profitabilității generale a capitalului acționar al băncilor din Tab. 4. Acestea nu numai că sînt mult mai mari decît în orice altă ramură din Moldova, dar și depășesc

de 1,5-2 ori indicatorii similari din majoritatea țărilor europene.

BNM încearcă să se opună acestor tendințe:

- majorează rata de bază și norma de rezervare a depozitelor. Astfel, pentru anii 2007-2008 trebuie să prognozăm reducerea ritmurilor de creștere a volumului de creditare a economiei, un nivel constant, descurajator de mic, al monetizării economiei, pentru că prețul creditelor va crește inevitabil.

Totuși, nu se va produce o reducere bruscă a ponderii creditelor pe termen mediu și lung, corespunzătoare nivelului anilor 2000-2001.

Acest fapt este determinat de creșterea în ramura construcțiilor a nevoii de resurse de credit cu 6-10 % la sfîrșitul anului 2006 în volumul costului de deviz al obiectivelor pînă la 15-20%, întrucît pe parcursul anilor 2006-2007, spre deosebire de anii precedenți, pe piața imobiliară oferta a devansat cererea și organizațiile de construcții vor acoperi cu credite insuficiența de venituri. Situația nu se va schimba nici în anul 2008, întrucît această piață este foarte inertă.

Scumpirea creditelor valutare în Moldova va spori împrumuturile luate de circa 1500 de întreprinderi cu capital străin de la companiile lor mamă, rată care va intensifica tendința de apreciere a cursului monedei naționale la nivel de 10MDL:\$1. Această prognoză se argumentează suplimentar prin deprecierea continuă a dolarului în raport cu toate celelalte monede de categoria I. Dar, ar fi cazul să spunem cu toată responsabilitatea că nu se va întîmpla vreo prăbușire catastrofală a cursului dolarului pe piețele mondiale. Ba mai mult, din anul 2009, ca urmare a caracterului ciclic al proceselor economice, începutul exploatării zăcămintelor de petrol prospectate în Brazilia, pozițiile dolarului se vor reîntări. Depozitele în valută străină, de asemenea, vor crește, profitabilitatea lor mare, în raport cu media europeană, poate intensifica procesul de dolarizare.

Creșterea profitabilității depozitelor și scumpirea creditelor, în 2008, va spori ispita nerambursării lor, așa că ponderea creditelor compromise ar putea să crească. În continuare, băncile, în condițiile lipsei deja îndelungate de facto a birourilor pentru istoricul de credit, vor fi nevoite să înapsească procedura de perfectare a gajului și a creditării. Astfel, accesibilitatea mijloacelor de împrumut se va reduce și mai mult, iar aceasta va complica suplimentar condițiile reproducerii lărgite de mărfuri. Structura ramurală a creditelor se

Tab. 3

Cota unor sectoare în valoarea totală a creditelor

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Prognoza 2007	Prognoza 2008
Imobile și construcții (%)	8,8	7,3	6,7	6,4	7,0	10,9	14	20
Consum	3,6	2,7	2,8	3,8	7,9	9,5	12	15
Agricultura și ind. prelucrăt. (%)	27,8	29	29,4	25,8	21,4	19,2	17	15

va înrăutăți, raportul dintre ritmurile de creștere a angajamentelor băncilor privind deservirea depozitelor și ritmurile de creștere a veniturilor din credite vor continua să ofere prilej pentru afirmații despre prezența semnelor de „supraîncălzire” a sistemului bancar.

În Tab. 3 nu se prezintă indicatorii industriei, pentru că, din motive incerte, BNM și organele de statistică unesc într-un rînd niște ramuri incomparabile după parametrii tehnologici – comerțul și industria. Ca rezultat, este imposibil să ne imaginăm tabloul complet al viitoarei situații a sectorului de producție – de bază – al economiei.

III

Starea economiei naționale și intensitatea activității de investiții, în particular, depind direct de politicile în domeniul depozitelor bancare la termen. Cu cît mai avantajos este să ții banii la bancă și să „trăiești din dobînzii”, cu atît mai puține motive există ca să te expui riscurilor de producție, să extinzi producția de mărfuri, exporturile acestora, să înființezi și să menții locuri de muncă etc.

Prognosta evoluției indicatorilor politicii de depozite pe anii 2007-

2008 este determinată de factorii următori:

- rata de bază a BNM, mărimea marjei bancare, oscilațiile de prețuri pe piața imobiliară și piața valorilor mobiliare, gradul de liberalizare a procesului de emisii suplimentare și vînzare a acțiunilor societăților pe acțiuni pentru suplimentarea capitalului circulant și, incontestabil, perspectiva apariției de noi adrese pentru legarea disponibilităților financiare ale populației (fonduri de investiții de tip mutual, fonduri nestatale de pensii etc.).

Un impact decisiv îl poate avea, de asemenea, politica fiscală vizavi de veniturile din dobînzile la depozite și vînzarea deschisă de hîrtii de valoare de stat la bursa de valori, fără mediere din partea băncilor.

Din cauza actualei stări nefavorabile a factorilor enumerați, valoarea totală a depozitelor va crește considerabil. Totodată, ponderea depozitelor persoanelor juridice va crește cu un ritm devansator în raport cu ponderea persoanelor fizice, în legătură cu așteptata reducere apreciazabilă, de pînă la «0», a impozitului pe beneficiu, creșterea corespunzătoare inevitabilă a profitabilității depozitelor și menținerea marjei la un nivel foarte ridicat – de peste 7%.

Creșterea cu 80% și cu 60% a plăților pentru depozite va continua să reducă motivarea sectorului de producție.

Caracteristica generală a economiei, ca una preponderent de servicii, se va menține și se va consolida.

În legătură cu ritmul mult mai avansat de creștere a veniturilor la depozite în raport cu creșterea salariului mediu lunar, generarea funcției de rentier se va intensifica.

IV

Respectiv, tendințele demografice nefavorabile constituite se vor menține.

Consecința directă a diminuării, pe parcursul multor ani, a motivării pentru investirea și reinvestirea mijloacelor proprii de către rezidenți și nerezidenți în sectoarele de producție, din cauza profitabilității foarte mari a depozitelor, este reducerea numărului populației economic active, a numărului locurilor de muncă salarizate și intensificarea tendințelor de emigrare. Respectiv, este problematic să așteptăm ca cheltuielile de la buget pentru întreținerea copiilor și a bătrînilor rămași fără tutelă să se diminueze.

Aceasta, la rîndul său, nu permite prognozarea îmbunătățirii dinamicii

Tab. 4

Evoluția depozitelor la termen

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	6 luni 2007	Prognosta 2007	Prognosta 2008
Valoarea totală a depozitelor (mln. lei)	3443,8	5118,1	6866,0	9502,3	13735	17243,3	16657,6	25000,0	37500
Ritmul de creștere (%)	38,4	48,6	34,1	38,4	44,5	25,5	32,6	45	50
Depozitele pers. fizice (mln. lei)	1680,3	2359,8	3363,6	4857,3	6893,6	9241,3	11369,4	12845	18400
Ritmul de creștere (%)	74	42,3	40,3	44,4	41,9	34,1	38,8	39	42
Depozitele pers. juridice (mln. lei)	1710,1	2644,6	3353,3	4362,3	6340,8	6903,8	4268,2	9665,0	14980
Ritmul de creștere (%)	23,9	54,6	34,5	30,8	45,3	8,8	37	40	55
Dobînda medie anuală în lei (%)	22,6	15,8	15,4	15,8	13,2	11,9	14,9	16	18
Dobînda medie anuală în valută străină (%)	3,2	3,4	4,2	5,3	5,2	5,6	5,9	6,0	6,5
Salar. mediu lunar pe econom. (lei)	519,2	657,8	892	1103,1	1318,7	1697,1	1926,4	2000	2200
Ritmul de creșt. a salar. real (%)	15,9	26,7	15,7	10,2	6,8	14,2	10,7	15	10
S-a plătit pentru depozite (mln. lei)	254	281,9	333,0	520,9	791,8	1007	781,2	1862	2980
Ritmul de creștere (%)	25,6	10,9	11,8	56,2	50,5	27,1	63,8	85	60
Venituri din credite, pri-mite de băncile co-merciale (%)	250,5	301,4	412,2	430,4	480,1	618,3	517,4	1100	1595
Ritmul de creștere (%)	81,1	20,3	36	4,8	41,6	43,4	82,9	60	45
Marja bancară în lei (puncte procentuale)	7,9	8,8	6,5	5,8	5,94	6,25	7,11	7,0	7,1

Dinamica ocupației

	2003	2004	2005	2006	6 luni 2007	proгноza 2007	proгноza 2008
Numărul populației economic active (mii)	1470	1430	1380	1280	1210	1190	1100
Ritmul de reducere (%)	-3,0	-2,8	-3,5	-7,3	-6	-7,1	-7,6
Numărul pers. ocupate în economia naț. (mii persoane)	672,3	666,1	653	644,1	622,4	615	605
Ritmul de reducere (%)		-1,03	-2,07	-1,4	-3,4	-4,6	-1,7
Numărul emigranților (mii persoane)	260	390	560	610	620	630	650
Rata șomajului, %	7,9	8,1	7,3	7,4	7,1	7,5	8,5

în stratificarea populației sub aspectul situației materiale, reducerea numărului copiilor care trăiesc în condiții de sărăcie extremă.

Coeфициentul Jinny a crescut de la 1 la 6, în anul 2001, pînă la 1 la 10, în 2007.

În semestrul I 2007, la o cotă de 20% de populație cu cele mai mici venituri reveneau 5% din totalul veniturilor, iar la o cotă de 20% cu cele mai mari venituri - 50% din totalul veniturilor (adică 1 la 10). La sfîrșitul anului 2006, 4 din 10 copii erau extrem de săraci, iar în mediul rural - 6 din 10. Către sfîrșitul anului 2008, ca urmare a reîntregirii familiilor, gravitatea acestei probleme ar putea să descrească.

V

Tendențele nefavorabile în creșterea disproporțiilor considerabile între sectorul de servicii și cel de producție ale economiei, în reducerea ponderii sectorului de producție în volumul total al creditării, în creșterea numărului locurilor de muncă, sistarea migrației, ar putea fi diminuate prin realizarea următoarelor activități:

1. Liberalizarea, datorită reducerii cheltuielilor operaționale, a pieței valorilor mobiliare (PVM). Astfel, o parte considerabilă din masa monetară disponibilă ar putea fi capitalizată pe PVM; se va reduce presiunea asupra pieței de consum, se va îmbunătăți motivarea pentru reinvestirea fondurilor întreprinderilor în propria producție, precum și emisiile suplimentare și vânzările de acțiuni, mobilizarea, astfel, a mijloacelor pentru dezvoltarea producției.

2. Instituirea impozitului pe veniturile din depozitele persoanelor juridice va spori și mai mult motivarea pentru reinvestirea de către întreprinderi a fondurilor proprii. În prezent, Moldova este, practic, singura țară în care aceste venituri nu se impozitează, adică se încurajează creșterea consumului.

3. Exact la fel de semnificativ, de zeci de ori, vor crește rulajele de capitaluri pe PVM, dacă funcțiile de mari cumpărători vor fi re acordate fondurilor de investiții. Acum, rulajele de capitaluri (tranzacții nu de o singură dată cu mari pachete de acțiuni) pe această piață de importanță majoră și care este, în potențial, un regulator firesc al proceselor inflaționiste și un „mecanism de accesare” a investițiilor în economie, sunt extrem, nejustificat de mici.

4. Legarea mijloacelor bănești disponibile poate fi crescută apreciaabil dacă vor fi puse, în sfîrșit, în vân-

zare liberă hîrtii de valoare de stat. Măsurile enumerate și alte măsuri, îndreptate spre frînarea creșterii nestăvilite a nevoii de sterilizare a banilor, cu menținerea paradoxală a foamei de investiții în sectorul de producție, în ultimii ani, au fost comentate și argumentate în repetate rînduri în presă și la diverse forumuri.

Ele, însă, rămîn actuale și acum, dovadă fiind datele din Tabelele 1,2,3,4,5. Astfel, este puțin probabil ca ele să fie solicitate și în anul 2008, ca în industrie și agricultură să înceapă, în sfîrșit, un boom investițional, ca activismul în producție și exporturile de mărfuri să fie încurajate în fapte financiare.

Pentru acest motiv, prognoza generală pentru anul 2008 este următoarea: evoluția tendințelor negative pentru scopurile macroeconomice și cele finale – demografice – vor menține status quo. ■

În anul 2008, vor crește considerabil, probabil la nivelul anilor 2002-2003, încasările din exporturile de vinuri. În plus, tendința care s-a conturat, de împrumutare a mijloacelor financiare de către întreprinderile noastre cu capital străin de la companiile lor mamă din străinătate, se va intensifica apreciabil din cauza creșterii continue a scumpetei creditelor autohtone. Remitențele emigranților nu au motive pentru diminuare. Astfel, judecînd după toate, spre sfîrșitul anului 2008, masa monetară, de asemenea, va crește cu cel puțin 40% și va constitui circa 24,2 mlrd. lei.